ARBORETUM ŽAMPACH

5a

JINAN DVOULALOČNÝ 'Pragensis' - matečný strom botanická zahrada UK Praha

JINAN DVOULALOČNÝ 'Markien' podzimní zbarvení

JINAN (GINGO)

Čeleď: jinanovité (Gingoaceae)
Řád: jinanotvaré (Gingoales)

Jinan dvoulaločný (Ginkgo biloba) je jediným zástupcem jinak již vyhynulé, velice starobylé skupiny rostlin z období ***Ginkgophyta***. Díky této skutečnosti je často označován za "živoucí fosilii". Ze známých zkamenělých nálezů je zřejmé, že tyto rostliny a rostliny jim podobné byly velmi rozšířené ve všech částech světa a to přibližně před 150 - 200 miliony let. Řadí se k dřevinám nahosemenným, tj. do příbuzenstva jehličnanů a z hlediska vývojového je velice zajímavým neboť představuje vývojový článek dokládající přechod rostlin nahosemenných k rostlinám krytosemenným.

JINAN DVOULALOČNÝ - semenáč s dužnatým obalem (míškem)

Jinany jsou dlouhověké stromy dorůstající 20 - 30 m. Jejich koruna má kuželovitý až bizardní tvar a borka starších jinanů je na kmenu i větvích výrazně brázditá. Rostliny jsou dvoudomé, tj. samičí nebo samčí. Listy jsou vějířovité, na bázi klínovité, s nápadně dlouhým řapíkem, většinou dvoulaločné, s vidličnatou žilnatinou (znak dokládající vývojovou starobylost druhu, z krytosemenných rostlin mají vidličnatou žilnatinu např. některé kapradiny). Vyrůstají ve svazečcích na brachyblastech (krátkých ztlustlých bočních větvičkách). Na podzim se barví zlatožlutě. Květy mají primitivní jednopohlavné, samčí v podlouhlých jehnědách a samičí obvykle po dvou na dlouhé stopce. Nevytváří pravé plody - jedná se o semena připomínající peckovici velikosti třešně, s vnějším dužnatým žlutým obalem (osemením), který je poživatelný a po dozrání intenzivně páchne.

JINAN DVOULALOČNÝ 'Tubifolia' Arboretum Žampach

Tento druh pocházející z jihovýchodní Číny, se ve volné přírodě vyskytuje jen vzácně. Zato jako okrasná dřevina je užíván pravděpodobně již přes 3000 let. Ve své domovině bývaly jinany často pěstovány jako posvátné dřeviny zejména v okolí chrámů. V Číně a Japonsku jsou semena jinanů známé pod názvy "stříbrný plod" nebo "stříbrná meruňka" a tepelně upravené jsou konzumovány jako pravé gastronomické lahůdky. Listy, semena a kořeny nacházejí své uplatnění v lékařství. Extrakt z listů se užívá jako ochrana zdraví už po staletí, ale do evropské medicíny se dostal až koncem 20. století. Dnes je jedním z nejpopulárnějších rostlinných produktů na světě. Tekutý či suchý exstrakt nebo mletá sušená droga je součástí mnoha jednoduchých i vícekomponentních léků. Nejznámější a nejpoužívanější je tekutý lihový extrakt (tinktura) .

JINAN DVOULALOČNÝ semena

Jinany jsou nenáročné na klimatické a půdní podmínky, snáší i znečištěné životní prostředí. Za miliony let své existence si tento druh vybudoval vůči škůdcům a chorobám naprostou imunitu. Pěstuje se poměrně snadno, daří se mu ve většině druzích půd, dobře zakořeněné rostliny jsou odolné proti suchu a jsou zároveň tolerantní k emisím znečištěného vzduchu.

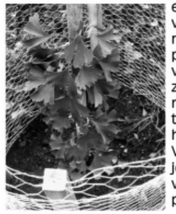

JINAN DVOULALOČNÝ 'Pragensis' po výsadbě v roce 1992 Arboretum Žampach

JINAN DVOULALOČNÝ samčí květ

V současnosti existuje několik ozdobných kultivarů, mezi nimiž je tak trochu zvláštností **ginkgo biloba 'Pragensis'**, jeho větve vyrůstají v horizontálním směru (vyšlechtěn v ČR, mateční exemplář je v péči botanické zahrady Univerzity Karlovy v Praze).

V našem arboretu naleznete řadu dalších zajímavých kultivarů jinanu, s odlišnostmi svého habitu (tvaru a obrysu koruny) a tvaru i zbarvení listů. Význačné odlišnosti můžete pozorovat například u kultivarů **'Pendula', 'Autumn gold', 'Mariken', 'Saratoga' nebo 'Tubifolia' a 'Variegata'.**

JINAN DVOULALOČNÝ 'Pragensis' Arboretum Žampach

JINAN DVOULALOČNÝ 'Pragensis' Arboretum Žampach

JINAN DVOULALOČNÝ 'Variegata' Arboretum Žampach

PAVLOVNIE (PAULOWNIA)

Čeleď: krtičníkovité (Scrophulariaceae)
Řád: krtičníkotvaré (Scrophulariales)

PAVLOVNIE PLSTNATÁ poupata

Tento rod zahrnuje 7 druhů rozšířených pouze ve východní Asii (Čína, Vietnam, Laos, Korea). Jsou to mělce kořenící stromy, ozdobené svými nápadnými vonnými květy a velkými listy. Typickým znakem je tvorba silných letorostů s podélnou středovou dutinou (obdobně také např. ořešáky). Jelikož se jedná o rostliny teplomilné, jsou možnosti jejich zdárného pěstování v našich podmínkách dosti omezené. Sadovnicky jsou velmi ceněné.

PAVLOVNIE PLSTNATÁ kvetenství

Nejtužilejším druhem schopným přežít v našich podmínkách je **pavlovnie plstnatá (Paulownia tomentosa)**, lidový název "zvonkový strom" původem ze střední Číny. Je to mimořádně dekorativní strom dorůstající výšky 15 - 20 m. Koruna bývá kuželovitá, do stran rozložitá, se zaobleným vrcholem a se silnými křehkými větvemi. Borka je v mládí hladká s nápadnými lenticelami, později podélně brázditá. Řadí se ke dřevinám rychle rostoucím a krátkověkým. Ozdobou jsou mimořádně velké, celokrajné, široce vejčité nebo 3 - 5 laločnaté listy, na bázi srdčité vykrojené, z rubové strany hustě plstnaté. Dosahují délky 15 - 30 cm, na bujných letorostech však mohou být ještě větší (až 50 cm dlouhá čepel a 40 cm dlouhý řapík). Opadávají s ranným podzimem, bez podzimního zbarvení. Poupata se v květních pupenech zakládají již na podzim a zimu přežívají chráněné obalem z hnědočervené plsti. Přesto však u nás v krutějších zimách a hlavně při jarních mrazících namrzají. Jen v příznivých letech můžete v korunách našich pavlovnií spatřit nádherná květenství (20 - 30 cm dlouhé vzpřímené laty s 5 - 6 cm velkými, silně vonnými květy nálevkovitého tvaru a světle fialového zbarvení, uvnitř se žlutými proužky).

PAVLOVNIE FARGESOVA Arboretum Žampach

PAVLOVNIE PLSTNATÁ Arboretum Žampach

Květy rozkvétají v dubnu až květnu, obvykle ještě před rašením listů. Díky svému vznešenému a vyjímečnému vzhledu je tento druh nazýván též jako pavlovnie císařská. Plody jsou kožovité dřevnatějící tobolky 3 - 4 cm velké, vejcovitého tvaru, na vrcholu zašpičatělé. Za zralosti se otevírají 2 chlopněmi a uvolňují velké množství drobných křídlatých semen.

Na našem exempláři pavlovnie plstnaté lze demonstrovat mimořádnou vitalitu a regenerační schopnost těchto rostlin - po zmrznutí hlavního kmenu a jeho následném úplném odstranění (až na pařez) vytvořila náhradní výhony ze spících pupenů. Semenáček stromu vysazeného v arboretu byl vypěstován v Botanické zahradě hl. města Prahy v Troji. Méně odolnosti a růstové vitality projevuje v našich podmínkách **pavlovnie Fargesova (Paulownia fargesii)** původem z jihozápadní Číny .

PAVLOVNIE PLSTNATÁ plody

ŠTEDŘENEC (LABURNUM)

Čeleď: bobovité (Fabaceae)
Řád: bobotvaré (Fabales)

ŠTĚDŘENEC ODVISLÝ - v květu Arboretum Žampach

Tento rod má pouze dva zástupce přirozeně rozšířené na poměrně omezeném území jižní a střední Evropy a Malé Asie. Jsou to malé stromy nebo keře dorůstající výšky okolo 10 m. Vyznačují se vzpřímeným růstem a lehce stavěnou korunou s charakteristicky převisajícími větvemi. Borka letorostů a mladých větví je hladká a zelená. Trojčetné listy složené z celokrajných listů (připomínající tvarem listky jetelu) vyrůstají na větvičkách jednotlivě nebo ve svazečcích. Nepřehlédnutelné a naprosto nezaměnitelné jsou štědřence v době kvetení (květen - červen), kdy jejich koruny zdobí záplava zářivě žlutých motýlovitých květů, hustě nahloučených v dlouhých převislých hroznech. Drobná ledvinovitá semena se vyvíjejí v převisajících podélně zploštělých luscích, dlouhých okolo 10 cm. Dobře se jim daří v teplejších polohách a na propustných vápnitých půdách. Všechny části těchto rostlin obsahují jedovaté alkaloidy (cytisin, laburnin) vyvolávající nepříjemné otravy.

ŠTĚDŘENEC ODVISLÝ lusky

U nás nejvíce zastoupený a místy zplaňující je **štědřenec odvislý (Laburnum anagyroides)** pocházející z jižní Evropy. Krásné jsou kvetoucí keře zdobené až 25 cm dlouhými hrozny žlutých květů. Pro velkou podobnost jeho květenství s květenstvím akátu je někdy přezdíván jako "zlatý akát" , znám je také pod názvy "zlatý déšť" či "zlatý řetěz". Listy má na rubové straně jemně stříbřitě chlupaté.

Štědřenec alpský (Laburnum alpinum) přirozeně rozšířený v horských a podhorských oblastech jižní Evropy je nižšího vzrůstu, s listy lysými a o poznání delšími květenstvími (až 40 cm dlouhé). V arboretu naleznete též okrasný kultivar **Laburnum x waterii 'Arnold Weeping'** (větve převislé a delší květenství), který vznikl zkřížením původních druhů .

Pevné, tvrdé, snadno leštitelné, hnědočervené dřevo štědřence bývá občas užíváno k výrobě drobných řezbářských výrobků nebo hudebních nástrojů, v minulosti se z něj dělaly i oblouky do kuše.

V době 1. světové války se štědřenec užíval jako náhražka tabáku (na kuřáky působí podobně jako nikotin, u nekuřáků vyvolává - také podobně jako nikotin - nevolnost). V celé rostlině je přítomen zejména chinolizidinový alkaloid cytisin, který je chemicky podobný nikotinu, toxický je cytisin, otrava se objevuje velmi brzy po požití (cca za 30 minut) a projevuje se zvracením, průjmem, celkovou skleslostí, studeným potem, ospalostí nebo naopak blouzněním a halucinacemi, svalovými záškuby a křečemi, zorničky se rozšiřují, v těžkých případech se dostavují poruchy srdeční činnosti, zástava dechu a smrt, která může přijít ve velmi krátké době, někdy již během jedené hodiny.

ŠTĚDŘENEC WATERIŮV 'Arnold Weeping' Arboretum Žampach

Rejstřík stanovišť poznávacího okruhu dle českých názvů

botanický rod	vědecký název rodu	čís. stanoviště
AMBROŇ	LIQUIDAMBAR	14
ARÁLIE	ARALIA	10
BĚLAS	CHIONANTHUS	14
BLAHOČET	ARAUCARIA	9
BOROVICE	PINUS	6
BOROVICE	PINUS	12
BŘESTOVEC	CELTIS	11
BŘÍZA	BETULA	7
BŘÍZA	BETULA	13
BUK	FAGUS	14
CEDR	CEDRUS	8
CESMÍNA	ILEX	9
CYPŘIŠOVITÉ	CUPRESSACEAE	2
DAVIDIE	DAVIDIA	7
DEKAISNEA	DECAISNEA	4
DOUGLASKA	PSEUDOTSUGA	12
DŘEZOVEC	GLEDITSIA	11
DUB	QUERCUS	13
GUMOJILM	EUCOMMIA	14
HABR	CARPINUS	4
HABROVEC	OSTRYA	4
HALÉZIE	HALESIA	7
HLAVOTIS	CEPHALOTAXUS	8
HLOH	CRATAEGUS	15
HLOŠINA	ELAEAGNUS	9
HROZNOVEC	EXOCHORDA	10
IDESIE	IDESIA	14
JASAN	FRAXINUS	7
JASMÍN	JASMINUM	9
JAVOR	ACER	5
JAVORY OKRASNÉ	ACER	2
JEDLE	ABIES	12
JEDLE	ABIES	6
JEDLOVEC	TSUGA	9
JERLÍN	SOPHORA	11
JEŘÁB	SORBUS	11
JILM	ULMUS	6
JINAN	GINKGO	5
JÍROVEC	AESCULUS	4
KALOPANAX	KALOPANAX	10
KAŠTANOVNÍK	CASTANEA	4
KATALPA	CATALPA	11
KDOULOŇ	PSEUDOCYDONIA	11
KLOKOČ	STAPHYLEA	15
KOMULE	BUDDLEYA	14
KORKOVNÍK	PHELLODENDRON	4
KRÁSNOPLODKA	CALLICARPA	9
KRYPTOMERIE	CRYPTOMERIA	9
KŘEHOVĚTVEC	CLADRATIS	1
KŘÍDLATEC	PTELEA	1
KYSLOUN	OXYDENDRON	14
LILIOVNÍK	LIRIODENDRON	5
LÍPA	TILIA	4
LÍSKA	CORYLUS	11
LÝKOVEC	DAPHNE	9
MAACKIE	MACKIE	14
MAKLURA	MACLURA	11
METASEKVOJE	METASEQUOIA	8
MIŠPULE	MESPILUS	11
MODŘÍN	LARIX	8
MORUŠE	MORUS	11
NAHOVĚTVEC	GYMNOCLADUS	8
PABUK	NOTHOFAGUS	10
TUPELA	NYSSA	14
OLŠE	ALNUS	14
OŘECHOVEC	CARYA	11
OŘEŠÁK	JUGLANS	11
OSTROLISTEC	CUNNINGHAMIA	9
PAJASAN	AILANTHUS	11
PAJEHLIČNÍK	SCIADOPITYS	9
PAMODŘÍN	PSEUDOLARIX	8
PAPÍROVNÍK	BROUSSONETIA	14
PAROCIE	PARROTIA	14
PAVLOVNIE	PAULOWNIA	5
PLATAN	PLATANUS	15
SAKURA, MANDLOŇ	PRUNUS	15
PTEROKARYE	PTEROCARYA	10
PUSTORYL	PHILADELPHUS	14
RUJ	COTINUS	4
SASAFR	SASSAFRAS	14
SAZANÍK	CALYCANTHUS	10
SEKVOJOVEC	SEQUIADENDRON	1
SMRK	PICEA	10
STURAČ	STYRAX	14
SVÍDA	CORNUS	14
SVITEL	KOELREUTERIA	1
ŠÁCHOLAN	MAGNOLIA	14
ŠÁCHOLAN	MAGNOLIA	15
ŠKUMPA	RHUS	9
ŠTĚDŘENEC	LABURNUM	5
TAMARYŠEK	TAMARIX	15
TIS	TAXUS	9
TISOVEC	TAXODIUM	8
TOPOL	POPULUS	4
TOREJA	TORREYA	9
TRNOVNÍK	ROBINIA	1
VILÍN	HAMAMELIS	9
VRBA	SALIX	14
ZELKOVA	ZELKOVA	1
ZMARLIKA	CERSIS	1
ZMARLIČNÍK	CERCIDIPHYLLUM	1

www.uspza.cz

SROP

Tento projekt byl realizován za finanční spoluúčasti Evropské unie.

Seznam použité literatury k náhledu na úvodním panelu, lektor a odborná spolupráce Ing. Pavel Klevcov, Ing. Miroslav Kunt Ph.D a kolektiv.

chráněná parková výsadba
ZÁKAZ POŠKOZOVÁNÍ